

Op 2 december 1985 zetten de Europese regeringsleiders een fundamentele stap in de richting van Europese eenwording. Door ondertekening van de Europese Akte bezegelden zij het streven naar een gemeenschappelijke markt. De Nederlandse sociaal-democraten schaarden zich achter de Akte, maar legden tegelijkertijd de vinger op de zere plek: het democratische gehalte van de Europese Gemeenschap.

AUTEURS Tom Plat en Marijn Molema

Verder lezen

Ton Barring, 'De Europese dilemma's van de Partij van de Arbeid', *Socialisme & Democratie* 46, afl. 2 (1989) 58-63.

Partij van de Arbeid, 'Europa: vertrouwen herwinnen', *Discussienotitie*, opgesteld door de werkgroep Europa van de Partij van de Arbeid (oktober 2005).

Ratificatiedebat ter goedkeuring van de op 17 en 28 februari 1986 ondertekende Europese Akte is te vinden op: http://resource.sgd.kb.nl/sgd/19861987/pdf/sgd_19861987_0000703.pdf.

Op weg naar één Europa

De Europese eenwording lijkt op een hink-stap-sprong. De hink was de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) in 1957, het tekenen van de Europese Akte in 1985 was de stap. En de grote sprong werd ten slotte gemaakt in 1992 met het Verdrag van Maastricht. Hiermee werden de beloften uit de Europese Akte ingelost en was de Europese Unie een feit. Nederlandse sociaal-democraten ondersteunden de versnelling van

Europese integratie, maar niet uit blind idealisme.

In de jaren zeventig en tachtig was de werkloosheid in alle EEG-lidstaten enorm gestegen. De angst voor concurrentie uit Azië en Amerika was bovendien groot. Om de sukkelende economie uit het slop te trekken, moesten de Europese landen beter samenwerken en hun handelsbarrières afbouwen. Volgens partijprominent Jan Pronk, die het Europese integratieproces kritisch volgde, was de Europese Akte een keus tussen 'vooruitgang of stagnatie'. Net als andere partijen besloot de PvdA om mee te gaan in het nieuwe verdrag.

Dat betekende echter niet dat iedereen binnen de partij het eens was met de gekozen koers. Binnen de partij was er een omvangrijke groep eurosceptici. Er bestond namelijk grote angst dat nationaal gerealiseerde doelstellingen op supranationaal niveau verloren zouden gaan. Weliswaar werd het Europese parlement sinds 1979 rechtstreeks gekozen, maar in vergelijking met nationale parlementen had het weinig macht. Besluitvorming op Europees niveau werd daarom gezien als een schimmig proces dat geen goede democratische controle genoot. Om die reden noemde het Tweede Kamerlid Maarten van Traa, Europa-woordvoerder van de PvdA,

de Europese Akte 'hoogst bedenkelijk, verward, ongelukkig geformuleerd en dubbelzinnig'.

Ondanks de kritische geluiden stapte de PvdA-fractie toch op de Europese trein. Gaandeweg de rit begon de kritiek ten opzichte van de Europese samenwerking enigszins te verzwakken. Zo werd in 1992 de Partij van de Europese Sociaal-Democraten (PES, sinds 2009 S&D) opgericht. Sinds de jaren vijftig bestond er een samenwerking tussen Europarlementariërs van sociaal-democratische huize. Deze samenwerking werd nu verbreed.

Toch bleef het probleem van het democratische tekort bestaan; de Brusselse bureaucratie was nog altijd moeilijk toegankelijk. Op 30 september 1991 zou de PvdA tijdens de Europese top in Maastricht pijnlijk met de neus op de feiten worden gedrukt. De andere EEG-landen veeiden op 'black monday' een voorstel van PvdA-staatssecretaris Piet Dankert voor verregaande samenwerking op het gebied van buitenlandse zaken en defensie hard van tafel.

Ook na 1985 bleef de spanning tussen de pro-Europese koers en de democratische legitimiteit bestaan. De komst van de euro in 2002 en de toetreding van tien nieuwe lidstaten uit Centraal- en Oost-Europa in 2004 zette het Europese integratieproces verder onder druk. In de Nederlandse samenleving ontstond het idee dat deze voorstellen erdoor gedrukt werden. Nadat er een Europese grondwet was opgesteld, die alle andere Europese verdragen moest vervangen, dwong de PvdA een referendum af. Het referendum was een antwoord op de kritiek dat de Europese Unie te ondemocratisch was. PvdA-staatssecretaris voor Europese Zaken Frans Timmermans deed zijn best voor een Nederlands 'ja', maar in juni 2005 werd het een Nederlands 'nee'. Het referendum ontketende wel een vurig debat over 'Europa', dat rond de Europese Akte zo node werd gemist: in die zin was het referendum dus zeker geslaagd.